

1 Una vegada hi havia...

Pàg.
8

Dimensió
COMUNICACIÓ ORAL

Recordes si quan eres més petit o més petita t'agradava que t'expliquessin contes? Encara t'ho passes bé escoltant-ne? T'agradaria explicar-ne als petitons de l'escola?

1. Per grups, comenteu els contes, les rondalles o les llegendes que recordeu. Parleu del títol, de la història que s'explica i dels personatges. En quin conflicte es troben? Com es resol?

2. Escolta la llegenda «Es gegant des Vedrà», que té lloc en un illot situat prop de l'illa d'Eivissa, i assegura't que ho has entès tot bé. Després, marca, en cada cas, la definició que es correspon amb la que surt en la llegenda:

pegat

☐

Tros de tela que, untat d'una substància medicinal, es fa servir com a medicament.

☐

Cosa sobreposada, com enganxada a una altra, i que no s'hi adiu.

fonoll marí

☐

Herba aromàtica que es fa a les roques de la costa.

☐

Herba aromàtica que creix als marges dels camins.

llaüt

☐

Instrument musical de corda.

☐

Embarcació de vela llatina.

3. Busca informació i assenyala la imatge correcta:

a) Quina correspon al fonoll marí?

☐

☐

b) Quina correspon al bogamari?

☐

☐

4. Respon a aquestes preguntes sobre la llegenda «Es gegant des Vedrà»:

a) Quin problema té la família?

b) Què decideixen fer els dos germans?

c) Què passa un cop els germans arriben a l'illot?

d) Com ho resolen?

5. Ja has comprovat que molta de la informació que es transmet oralment prové del llenguatge no verbal.

a) Penses que la nostra postura reforça el que volem comunicar? Per què?

b) Trobes que una mestra o un mestre que sempre faci les classes assegut darrere la taula transmetrà els ensenyaments de la mateixa manera que si les fa dret, escrivint a la pissarra o movent-se per la classe? Per què?

6. Avui dia, els objectius dels contes tradicionals (entretenir, divertir, transmetre un ensenyament) són els mateixos que quan es van inventar? Justifica la resposta.

7. Explica amb paraules teves què diries que vol transmetre l'escriptora Sònia Moll amb el text «La princesa cavaller».

8. Molts dels contes tradicionals que coneixem són de fa molts segles. Per això poden transmetre idees, creences i valors socials antiquats i un cert masclisme. Fes memòria i escriu títols de contes o noms de personatges de contes que posin en evidència els aspectes següents:

■ El personatge femení sempre espera, feineja, té por o plora:

■ El personatge masculí sempre lluita, soluciona problemes, venç o salva algú:

■ La maldat del personatge femení resideix en la gelosia o la lletjor:

■ La maldat del personatge masculí rau en el seu poder o en la seva avarícia:

■ El personatge femení és dolç, bell, ingenu, delicat, covard:

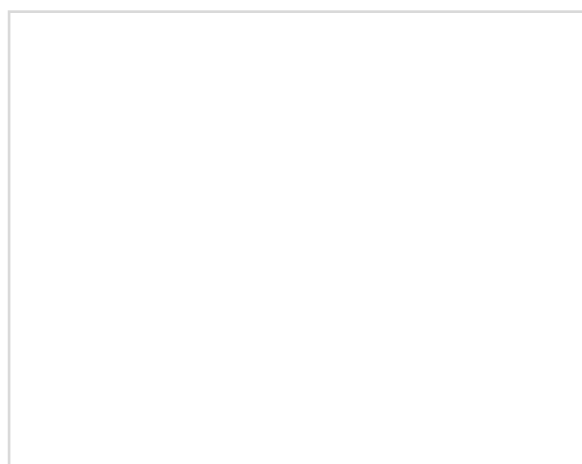
■ El personatge masculí és llest, fort, astut, valent:

9. Marca l'opció correcta:

Per saber si un personatge és principal o secundari cal fixar-se en...

- ☐ l'edat i l'experiència que demostra amb les seves accions.
- ☐ la importància que té la seva presència en el desenvolupament de l'argument.
- ☐ si presenta les característiques pròpies de les fades, els gegants, les bruixes o els monstres.

10. Pensa en un personatge de conte o llegenda que representi un d'aquests mots abstractes: la bondat, la vanitat, la golafreria, la tossuderia. Després, dibuixa'l i argumenta la teva tria.

El personatge de _____
representa la _____
perquè _____

Llengua catalana • 6è

11. Completa el text amb els mots següents:

ANTAGONISTES **ALIATS** **OBJECTIUS** **PRINCIPALS**
SECUNDARIS **ACCIONS** **HISTÒRIES** **OBSTACLES**

Els protagonistes són els personatges _____ i els que duen a terme la majoria d'_____. Són el centre d'atenció de les _____.

Els _____ són els personatges que posen _____ als protagonistes perquè no aconseguixin el que s'havien proposat.

Els _____ són els personatges _____ que ajuden els personatges principals a aconseguir els seus _____.

12. Completa les paraules amb el prefix adequat:

- a) El protagonista no és simpàtic; al contrari, més aviat és _____ pàtic.
- b) La protagonista sempre porta la contra: _____ diu tothom.
- c) És un personatge que no mor mai; és a dir, és _____ mortal.
- d) L'aliat del protagonista no el veu ningú: és _____ visible.
- e) A l'antagonista li falta seguretat i maduresa: és molt _____ segur i _____ madur.
- f) Les sirenes viuen al fons del mar; és a dir, al món _____ marí.
- g) Aquesta rondalla ja ens ve dels familiars que ens han precedit: els avis, els _____ avis i tots els nostres _____ passats.

13. Per parelles, anoteu en un full a part, durant tres minuts, títols de contes que continguin aquests nombres:

Exemple:

«Els quatre dracs», de Han-wei Liu (la Xina)

«Els sis cignes», dels germans Grimm (Alemanya)

Després, poseu en comú els títols, comproveu que existeixen i escriviu-los sense faltes d'ortografia.

14. Relaciona els elements expressius del llenguatge oral que cal tenir en compte a l'hora d'explicar un conte amb el que aporta cada un a la narració:

L'entonació.

El timbre de la veu.

El volum o grau d'intensitat en l'emissió de la veu.

Les pauses que fem en el decurs de la narració.

El ritme amb el qual expliquem el conte i allarguem o escurcem les oracions.

Aporta dinamisme i velocitat –o bé lentitud– a l'acció.

Permet, quan és alt, de reproduir crits, advertiments, ordres, enuigs... També serveix per caracteritzar personatges grossos (un monstre) o poderosos (un rei). Quan és baix, permet expressar intimitat, emoció, perill... També serveix per caracteritzar personatges febles o disminuïts (un animaló, un nan...).

Serveixen per marcar els punts clau del relat, donar entrada als diversos personatges, crear expectació o intriga, relaxar, concentrar l'atenció...

Permet caracteritzar els diversos personatges de la història (gegant: veu greu; velleta: veu aguda...).

Aporta un sentit complementari al text. Pot expressar alegria, por, sorpresa, dubte...

15. Per grups, trieu un conte, una llegenda, una rondalla o una faula i prepareu aquesta narració per explicar-la o representar-la a les classes dels més petits de l'escola.

Podeu acompanyar l'explicació amb llibres, làmines, retallables, ninots, i també podeu fer dibuixos a la pissarra, muntar un teatret...

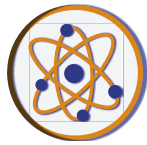
També podeu canviar el final i adaptar-lo als nostres temps!

En aquest cas, penseu en un títol nou.

Finalment, valoreu la vostra feina:

		✓	✗
Dicció	He llegit o he parlat amb claredat i he pronunciat correctament els mots.		
Veu	He modulat la veu correctament en funció del personatge o la situació.		
Ritme	He mantingut un ritme adequat i, quan he llegit, he respectat les pauses dels signes de puntuació.		
Fluïdesa	He transmès seguretat a l'hora de parlar o llegir.		
Postura	He mantingut el contacte visual amb els receptors i he transmès d'una manera adequada els diferents sentiments amb les expressions de la cara.		
Suports visuals	He utilitzat làmines, retallables, ninots, dibuixos o altres suports.		
Receptors	Els alumnes més petits han captat el missatge del conte i han entès el paper dels personatges.		

16. Després d'haver llegit el conte «Les pomes trapasseres», tria l'opció correcta en cada cas:

▪ La història la narra...

☐

el noi.

☐

les pomes.

☐

un narrador extern.

▪ Tots els elements i totes les accions que s'exposen en el text són...

☐

realitat.

☐

fantasia.

☐

barreja de realitat i ficció.

▪ L'atribució d'accions i qualitats humanes a les pomes s'anomena...

☐

comparació.

☐

ironia.

☐

personificació.

17. Respon a aquestes preguntes sobre el conte de Mercè Rodoreda:

a) Què hi havia al centre de la vall? _____

b) Què hi havia a la vora de la pomera? _____

c) Què hi havia dins de la casa? _____

d) Què era el primer que feia el noi quan venia del riu? _____

e) Quan la tornava a fer, l'acció anterior? _____

18. Quina d'aquestes pomes creus que representa més bé les que es descriuen en el conte?

☐

☐

☐

☐

19. Què pensava fer el noi amb les pomes quan fossin madures?

20. A quina cançó tradicional catalana fa referència el text? Escriu-ne un parell d'estrofes.

Títol de la cançó: _____

21. Fixa't en els diàlegs que hi ha en el text i digues a qui correspon cada intervenció:

Què diu?	Qui ho diu?
Demà ja seran madures.	_____
Qui la cantava?	_____
Eren les pomes! Sí!	_____
Prou!	_____
Qui me les ha bastonejades?	_____
Li ho voleu explicar?	_____

22. Què els va passar, a les pomes, després de tant gronxar-se i de tant cantar i de tant prendre embranzida?

23. Explica amb paraules teves què significa el fragment següent de la lectura:

Va venir el vent i, per bé que la vall duia anell de muntanyes, va entrar-hi cuitós i va desvestir de flors la pomera, la qual, per vergonya de ser tan nua, de seguida es va posar abillament de fulles.

24. Omple la taula:

Ho fan les pomes	Ho somia el noi
<i>Vinga cantar i vinga gronxar-se.</i>	<i>Que és un gegant que es menja totes les pomes.</i>

Llengua catalana • 6è

25. Amb quina oració acaba el conte? Quina creus que era la intenció de l'autora amb aquest final?

26. El text conté moltes expressions i locucions adverbials. Digues com podríem expressar el mateix d'una altra manera.

- a) Una pomera florida n'era **al bell mig**.
- b) La vall duia **anell de muntanyes**.
- c) Al qual ell **duia simpatia**.
- d) Patam!, per terra **a rodolons**.

27. Escriu aquests mots on correspongui:

pomera – desvestir – dotzeneta – Menjanaps – pengim-penjam – porcellets
 xerric-xerrac – repicar – giravoltar – finestró – castanyot – barretina

Derivats amb prefix	
Derivats amb sufix	
Paraules compostes	

28. Escriu la paraula primitiva de la qual deriva cada un dels mots següents:

bastonejar _____ festejador _____
 abonyegat _____ acolorien _____

29. Classifica les paraules d'aquest fragment segons el nombre de síl·labes. Per fer-ho, subratlla cada mot d'acord amb els colors indicats: monosíl·labs (vermell), bisíl·labs (blau), trisíl·labs (verd), polisíl·labs (negre):

Es van posar de rengle dalt d'un turó i baixaven rabents a topar contra una soca
 ajaguda. Xisclaven que es divertien. Feien uns bots tan forts que l'herba, sota seu,
 n'era tota aixafinada.

- Ara, escriu les paraules bisíl·labes, trisíl·labes i polisíl·labes en el lloc corresponent segons la posició de la síl·laba tònica:

Agudes	Planes
_____	_____
_____	_____
_____	_____

30. Llegeix l'argument de la fable «El corb i el renard», que trobaràs en els requadres següents, i indica quin és l'ordre adequat.

A

Un renard el va veure i, volent-se apoderar del tros de formatge, se li va plantar al davant.

D

El renard va lloar la figura del corb i li va dir que li esqueia més que a cap altre ser considerat el rei dels ocells del bosc.

B

El corb va voler demostrar que tenia molt bona veu i, en grallar fortament, va deixar caure el tros de formatge a terra.

E

Un corb que havia agafat un tros de formatge era dalt d'un arbre.

C

El renard es va llançar damunt el tros de formatge, se'n va apoderar i va dir: «Corb, aprèn la lliçó. Has d'anar amb compte amb qui et fa lloances».

a) B-A-E-D-C

b) A-B-C-D-E

c) E-A-B-D-C

d) E-A-D-B-C

31. Explica amb paraules teves la fable «El corb i el renard»:

▪ Situació inicial: *Dalt d'un arbre hi havia un corb que* _____

▪ Acció i diàleg dels protagonistes: _____

▪ Resolució del conflicte o conclusió: _____

▪ Moralitat: _____

32. Un d'aquests quatre nens i nenes no té raó. Ratlla l'afirmació que no és correcta.

CAL ANAR AMB
 COMPTE AMB QUI ENS
 FA MASSA LLOANCES.

EL CORB HA
 PECAT DE
 VANITAT.

DESCONFIA D'AQUELL
 QUE T'ENSABONA QUAN
 NO HO SOL FER.

EL CORB HAVIA
 D'HAVER ESTAT MÉS
 CONFIAT.

33. Pensa en una situació en què es pugui aplicar l'ensenyament que s'extreu de la història del corb i el renard i explica-la.

34. Escolta aquest dictat d'un fragment, sense adaptar, de la fable «El corb i el renard», de Jean de La Fontaine, i completa:

De tan content, el corb, no sap pas què li passa;
 i per mostrar sa _____ veu
 obre el _____, i el formatge li cau a la _____.
 El renard l'_____, i diu: «Senyor,
 cal que aprengueu que tot adulator
 _____ a l'esquena d'aquell qui l'escolta.
 Per tan bona _____, la paga no és pas molta».
 El corb, avergonyit, parat al seu _____,
 jurà, _____ tard: «No me'l prendran _____ més».

35. En grups de quatre, busqueu informació sobre aquestes faules i relacioneu-les amb la dita o el refrany corresponent:

«La guineu i el corb»

«La cigala i la formiga»

«La guineu i la cigonya»

«La llebre i la tortuga»

A poc a poc anirem lluny.

Comporta't amb els altres com t'agradaria que els altres es comportessin amb tu.

El que puguis fer avui no ho deixis per a demà.

Festes em fas i no me'n sols fer, o em vols enganyar o m'has de menester.

36. Assenyala si aquestes característiques corresponen a la llengua oral (LLO) o a la llengua escrita (LLE):

	LLO	LLE
La informació s'emet quan parlem i es rep quan escoltem.		
La informació es transmet quan escrivim i es rep a través de la lectura.		
Els missatges s'expressen en un full de paper o a través d'una pantalla i es desxifren amb la vista.		
Els missatges es transmeten amb la veu i es desxifren amb l'oïda.		
Els missatges solen ser elaborats.		
Els missatges solen ser espontanis.		
Els gestos serveixen per reforçar la comunicació.		
El tipus de lletra, la distribució en l'espai, els marges, el subratllat, les imatges, etc. reforcen la comunicació.		
L'entonació té un paper important dins la comunicació.		
L'entonació la determinen els signes de puntuació.		

37. ✓ Totes les cultures coincideixen en la creença d'éssers monstruosos i d'animals fantàstics. El bestiari mitològic és extensíssim: centaures, quimeres, esfinxs, meduses, grifons, tritons, hidres, dracs...

Llegeix les descripcions d'alguns d'aquests éssers i aparella-les amb els noms següents:

MINOTAURE FAUNE CICLOP SIRENA CENTAURE ESFINX

Criatura amb trets humans de cintura cap amunt i banyes i peus de cabra. Era molt aficionada a espantar la gent.

Ésser amb cara de dona, ales d'ocell de presa i cos de lleó. Vivia a prop de Tebes. Tenia aterrits els vianants ja que els plantejava enigmes i devorava els qui no eren capaços de resoldre'ls.

Ésser amb el cap i el pit humans i la resta del cos de cavall. Tenia fama de ser inestable i salvatge.

Criatura amb trets humans, tot i que de proporcions gegantines i amb un únic ull al mig del front.

Ésser amb cos de dona i cua de peix. El fet de veure'n, per part dels mariners, era senyal de mala sort; volia dir que no tornarien a casa perquè es perdrien o naufragarien.

Monstre amb cos d'home i cap de toro. Empresonat en un laberint, fou mort per Teseu.

1. Dels textos que he treballat en aquesta unitat («Es gegant des Vedrà», «Les pomes trapasseres», «El corb i el renard»)...

- el que m'ha costat més de llegir i entendre ha estat _____ perquè _____.
- el que m'ha agradat més ha estat _____ perquè _____.

2. Mentre llegia o escoltava el text que m'ha agradat més, m'imaginava...

☐

els personatges.

☐

el que feien els personatges o el que succeïa.

☐

el lloc on passaven els fets.

☐

les sensacions que devien tenir els personatges.

3. Completa aquest quadre:

	✓	✗	Què hauria de millorar?
Llegeixo amb fluïdesa i amb una bona entonació.			
Entenc el que llegeixo.			
Tinc una bona comprensió oral.			
M'expresso d'una manera clara i fluida.			
Escriu textos de manera ordenada i coherent.			
Faig servir correctament els signes de puntuació.			

Repte personal del primer trimestre: _____